

Ruth: of Loyalty & Treason

המעשה הזה נגזר על זרעו הגלות בארץ מצרים ביד פרעה במקום המשפט שמה הרשע והחטא:

חטאו של יהודה:

6. רש"י בראשית פרק לה

(א) ויהי בעת ההוא - למה נסמכה פרשה זו לכאן, והפסיק בפרשתו של יוסף, ללמד **שהורידהו אחיו מגדולתו** כשראו בצרת אביהם, אמרו אתה אמרת למכרו, אלו אמרת להשיבו היינו שומעים לך:

7. בראשית מב

(לז) ויאמר ראובן אל אביו לאמר את שני בני תמית אם לא אביאנו אליך תנה אתו על ידי ואני אשיבנו אליך:

8. רש"י בראשית מב

(לח) לא ירד בני עמכם - לא קבל דבריו של ראובן. אמר **בכור שוטה הוא זה**, הוא אומר להמית בניו, וכי בניו הם ולא בני:

חטאו של אלימלך

9. צפניה ב:ט

לכן חי אני נאם יקוק צבאות אלהי ישראל כי **מואב פסדם תהיה ובני עמון פעמרה** ממשק חרול ומכרה מלח ושקמה עד עולם שארית עמי יבזום ויתר גויי ינחלום:

10. יחזקאל טז:ט

הנה זה הנה עון סדם אחותך גאון שבעת לחם ושלולת השקט הנה לה ולבנותיה ונד עני ואביון לא החזיקה:

11. תנחומא בהר סימן ח ד"ה [ח] ד"א פעמים

...ממי אתה למד מנעמי ובניה ואלימלך שהיה ראש הדור, כיון שבא רעב מה עשה, הניח ארץ ישראל והלך לו לארץ מואב, והיה הקב"ה קוצף עליו, שהיה נשיאו של דור, א"ל הקב"ה, אילו היו בני עושין כן, היו מניחין ארץ ישראל שממה, מה כתיב שם, וימת אלימלך איש נעמי (רות א ג), ולא היה לבניו ללמוד מאביהם לחזור לארץ ישראל, ומה עשו אף הם, וישאו להם נשים מואביות (שם ד), שלא הטבילו אותן, ולא גיירו אותן... וישבו שם כעשר שנים (שם), כל אותן י שנים היה הקב"ה מתרה בהן, כשראה שלא חזרו בתשובה, התחיל לפשוט ידו בגמליהם ובמקניהם, ולא חזרו, כשראה שלא חזרו, מיד וימותו גם שניהם מחלון וכליון (שם ה)

12. רמב"ם הלכות מלכים פרק ה הלכה ט

אסור לצאת מארץ ישראל לחוצה לארץ לעולם, אלא ללמוד תורה או לישא אשה או להציל מן העכו"ם ויחזור לארץ, וכן יוצא הוא לסחורה... ואף על פי שמותר לצאת אינה מדת חסידות שהרי מחלון וכליון

רות א

(א) ויהי בימי שפט השפטים

(A) ויהי רעב בארץ וילך איש מבית לחם יהודה לגור בשדי מואב הוא ואשתו ושני בניו:

(B) (ב) ושם האיש אלימלך ושם אשתו נעמי ושם שני בניו מחלון וכליון אפרתים מבית לחם יהודה ויבאו שדי מואב ויהיו שם:

(C) (ג) וימת אלימלך איש נעמי ותשארה היא ושני בניה:

(D) (ד) וישאו להם נשים מאביות שם האחת ערפה ושם השנית רות וישבו שם פעשר שנים:

(C) (ה) וימותו גם שניהם מחלון וכליון ותשארה האשה משני ילדיה ומאשה:

(B) (ו) ותקם היא וכלתיה ותשב משדי מואב

(A) כי שמעה בשדה מואב כי פקד יקוק את עמו לתת להם לחם:

(כב) ותשב נעמי ורות המואבית כלתה עמה השבה משדי מואב והמה באו בית לחם בתחלת קציר שערים:

1. רש"י רות פרק א

וילך איש - עשיר גדול היה ופרנס הדור ויצא מארץ ישראל לחוצה לארץ מפני צרות העין שהיתה עינו צרה בעניי הבאים לדוחקו לכך נענש:

2. גמ' בבא בתרא צא

ת"ר: אין יוצאין מארץ לחו"ל - אא"כ עמדו סאתים בסלע. א"ר שמעון: אימתי? בזמן שאינו מוצא ליקח, אבל בזמן שמוצא ליקח, אפ"י עמדה סאה בסלע - לא יצא. וכן היה ר"ש בן יוחאי אומר: אלימלך, מחלון וכליון, גדולי הדור היו ופרנסי הדור היו, ומפני מה נענשו? מפני שיצאו מארץ לחוצה לארץ, שנאמר: +רות א+ ותהם כל העיר עליהן ותאמרנה הזאת נעמי. מאי הזאת נעמי? א"ר יצחק, אמרו: חזיתם, נעמי שיצאת מארץ לחו"ל מה עלתה לה?

3. רות רבה (וילנא) פרשה א ד"ה ד ויהי רעב

והא תניא בשעת הדבר בשעת מלחמה כנוס הרגל ובשעת רעבון פזר הרגל, למה נענש אלימלך ע"י שהפיל לבן של ישראל עליהם

חטאו של לוט:

4. בראשית רבה (וילנא) פרשה מא ד"ה ז וישא לוט

ויסע לוט מקדם, הסייע עצמו מקדמונו של עולם, אמר אי אפשר לא באברם ולא באלוקיו

5. רמב"ן על בראשית פרק יב פסוק י

...גם יציאתו מן הארץ, שנצטווה עליה בתחילה, מפני הרעב, עון אשר חטא, כי האלהים ברעב יפדנו ממות ועל

נתקבלה הלכה: 'עמוני' (דברים כג) ולא עמונית, 'מואבי' ולא מואבית.

19. תלמוד בבלי יבמות עו-עז.

מתני'. עמוני ומואבי אסורים ואיסורן איסור עולם, אבל נקבותיהם מותרות מיד

א"ל אבנר, תנינא: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית.

(דואג) אלא מעתה, ממזר - ולא ממזרת!

(אבנר) ממזר כתיב, מום זר.

(דואג) מצרי - ולא מצרית!

(אבנר) שאני הכא, דמפרש טעמא דקרא: +דברים כ"ג+ על

אשר לא קדמו אתכם בלחם ובמים, דרכו של איש

לקדם, ולא דרכה של אשה לקדם.

(דואג) היה להם לקדם אנשים לקראת אנשים, ונשים

לקראת נשים!

(אבנר) אישתיק.

מיד: ויאמר המלך שאל אתה בן מי זה העלם, התם קרי

ליה נער, הכא קרי ליה עלם! הכי קא אמר ליה: הלכה

נתעלמה ממך, צא ושאל בבית המדרש. שאל, אמרו

ליה: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית. אקשי

להו דואג כל הני קושייתא, אישתיקו.

בעי לאכרוזי עליה, מיד: +שמואל ב' י"ז+ ועמשא בן איש

ושמו יתרא הישראלי אשר בא אל אביגיל בת נחש,

וכתיב: +דברי הימים א' ב'+ יתר הישמעאל! אמר רבא:

מלמד, שחגר חרבו כישמעאל ואמר: כל מי שאינו שומע

הלכה זו ידקר בחרב, כך מקובלני מבית דינו של שמואל

הרמתי: עמוני - ולא עמונית, מואבי - ולא מואבית...

מכל מקום קשיא! הכא תרגמו: +תהלים מ"ה+ כל כבודה

בת מלך פנימה.

20. משנה מסכת פאה פרק ו משנה ה

שני עומרים שכחה ושלשה אינן שכחה שני צבורי זיתים

וחרובין שכחה ושלשה אינן שכחה שני הוצני פשתן

שכחה ושלשה אינן שכחה שני גרגרים פרט ושלשה אינן

פרט שני שבלים לקט ושלשה אינן לקט אלו כדברי ב"ה

ועל כולן בש"א שלשה לעניים וארבעה לבעה"ב:

שני גדולי הדור היו ומפני צרה גדולה יצאו ונתחייבו כלייה למקום.

לגור בשדה מואב

13. בבא בתרא טו:

וא"ר יוחנן, מאי דכתיב: +רות א'+ ויהי בימי שפוט

השופטים? דור ששופט את שופטיו, אומר לו: טול

קיסם מבין (עיניך) +מסורת הש"ס: [שיניך]+, אומר לו: טול

קורה מבין עיניך

14. בבא בתרא צא.

אמר רבה בר רב הונא אמר רב: אבצן זה בעז.

15. נחמיה ט

(לו) הנה אֶנְחֵנו הַיּוֹם עֲבָדִים וְהָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַתָּה לְאַבְתָּינוּ

לְאָכַל אֶת פְּרִיָּהּ וְאֶת טוֹבָהּ הֵנָּה אֶנְחֵנו עֲבָדִים עֲלֶיךָ: (לו)

וּתְבוֹאֲתָה מִרְבָּה לְמַלְכִים אֲשֶׁר נָתַתָּה עֲלֵינוּ בְּחַטָּאוֹתֵינוּ

וְעַל גְּוִיֹּתֵינוּ מִשָּׁלִים וּבְבִהְמַתָּנוּ כְּרָצוֹנָם וּבְצָרָה גְדוֹלָה

אֶנְחֵנו:

16. רות רבה (וילנא) פרשה א ד"ה ד ויהי רעב

והא תניא בשעת הדבר בשעת מלחמה כנוס הרגל ובשעת

רעבון פזר הרגל, למה נענש אלימלך ע"י שהפיל לבן של

ישראל עליהם...

17. תלמוד בבלי מסכת שבת דף קיג עמוד ב

+רות ב+ ויאמר בעז לנערו הנצב על הקוצרים למי

הנערה הזאת, וכי דרכו של בעז לשאול בנערה? אמר רבי

אלעזר: דבר חכמה ראה בה, שני שבלין - לקטה, שלשה

שבלין - אינה לקטה.

במתניתא תנא: דבר צניעות ראה בה, עומדות - מעומד,

נופלות - מיושב.

18. רות רבה (לרנר) פרשה ה ד"ה ותעזבי אביך ואמר

ותלכי אל עם אשר לא ידעת תמול שלשום - שאלו באת

תמול שלשום לא היינו מקבלין אותך, שעדיין לא

שנות השופט	המשעבד	שעבוד	שופט
40	כושן רשעתים (ארם)	8	1. עתניאל בן קנז
80	עגלון מלך מואב	18	2. אהוד בן גרא
??	פלשתים	?	3. שמגר בן ענת
40	יבין מלך כנען (סיסרא)	20	4. דבורה אשת לפידות (& ברק)
40	מדין / עמלק / קדם	7	5. גדעון בן יואש (ירובעל)
3			6. אבימלך
23			7. תולע בן פועה (י:א-ב)
22			8. יאיר הגלעדי (י:ג-ד)
6	עמון	18	9. יפתח הגלעדי (י:ה-יח, יא:א-יב:ז)
7			10. אבצן מבית לחם (יב:ח-ט)
10			11. אילון הזבולני (יב:י-יב)
8			12. עבדון בן הלל הפרעתוני (יב:יג-טו)
20 (או 40)	פלשתים	20	13. שמשון (פרקים יג-טז)

דור ששפטו את שופטיו				
יפתח פ"י	גדעון פ"ו	דבורה פ"ד	אהוד פ"ג	עתניאל פ"ג
<p>(ו) ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את ה' ולא עבדוהו:</p> <p>(ז) ויחר אף ה' בישראל</p>	<p>(א) ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה'...'</p>	<p>(א) ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה'</p>	<p>(יב) ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה'</p>	<p>(ז) ויעשו בני ישראל את הרע בעיני ה' וישכחו את ה' אלהיהם ויעבדו את הבעלים ואת האשרות:</p> <p>(ח) ויחר אף ה' בישראל</p>
<p>וימכרו בני ישראל ביד פלשתים וביד בני עמון: (ח) וירצו וירצו את בני ישראל בשנה ההיא שמנה עשרה שנה את כל בני ישראל אשר בעבר הידו בארץ האמרי אשר בגלעד:</p> <p>(ט) ויעברו בני עמון את הידן להלחם גם ביהודה ובבנימין ובבית אפרים ותצר לישראל מאד:</p> <p>(י) ויזעקו בני ישראל אל יקוק לאמר חטאנו לך וכי עזבנו את אלהינו ונעבד את הבעלים: פ</p> <p>(יא) ויאמר יקוק אל בני ישראל הלא ממצרים ומן האמרי ומן בני עמון ומן פלשתים: (יב) וצידונים ועמלק ומעון לחצו אתכם ותזעקו אלי ואושיעה אתכם מידם: (יג) ואתם עזבתם אותי ותעבדו אלהים אחרים לכן לא אוסיף להושיע אתכם: (יד) לכו וזעקו אל האלהים אשר בחרתם בם המה יושיעו לכם בעת צרתכם: (טו) ויאמרו בני ישראל אל יקוק חטאנו עשה אתה לנו ככל הטוב בעיניך אף הצילנו נא היום הנה: (טז) ויסירו את אלהי הנכר מקרבם ויעבדו את יקוק ותקצר נפשו בעמל ישראל:</p>	<p>(ב) ותעז יד מדין על ישראל מפני מדין עשו להם בני ישראל את המנהרות אשר בהרים ואת המערות ואת המצדות: (ג) והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק ובני קדם ועלו עליו: (ד) ויחטו עליהם וישחיתו את יבול הארץ עד בואף עזה ולא ישאירו מחיה בישראל ושה ושור וחמור: (ה) פי הם ומקניהם ועלו ואהליהם יבאו כדי ארבה לרב ולהם ולגמליהם אין מספר ויבאו בארץ לשחתה:</p>	<p>(ב) ויחזק ה' את עגלון מלך מואב על ישראל על כי עשו את הרע בעיני ה': (יג) ויאסף אליו את בני עמון ועמלק ויד את ישראל ויירשו את עיר התמרים:</p>	<p>וימכרו בני ישראל ביד פלשתים וביד בני עמון וירצו וירצו את בני ישראל בשנה ההיא שמנה עשרה שנה</p>	
<p>(ח) וירצו וירצו את בני ישראל בשנה ההיא שמנה עשרה שנה</p>	<p>(ו) וידל ישראל מאד מפני מדין... (א) ויתנס ה' ביד מדין שבע שנים:</p>	<p>והוא לחץ את בני ישראל בחזקה עשרים שנה:</p>	<p>(יד) ויעבדו בני ישראל את עגלון מלך מואב שמונה עשרה שנה:</p>	<p>ויעבדו בני ישראל את כושן רשעתים שמונה שנים:</p>

1. בין ארנון ויבק - ארץ בני עמון?

במדבר כא: יג

משם נסעו ויחנו מעבר ארנון אשר במדבר היצא מגבל האמרי כי ארנון גבול מואב בין מואב ובין האמרי:

במדבר כא

(כג) ולא נתן סיחון את ישראל עבר בגבלו ויאסף סיחון את כל עמו ויצא לקראת ישראל המדברה ויבא יהצה וילחם בישראל: (כד) ויפחו ישראל לפי חרב ויירש את ארצו **מארנון עד יבק** עד בני עמון כי עז גבול בני עמון: (כה) ויקח ישראל את כל הערים האלה וישב ישראל בכל ערי האמרי בחשבון ובכל בנתיה: (כו) כי **חשבון** עיר סיחון מלך האמרי הוא והוא נלחם במלך מואב הראשון ויקח את כל ארצו מידו עד ארנון: (כז) על כן לאמרו המשלים באו חשבון תבנה ותכונן עיר סיחון: (כח) כי אש יצאה מחשבון להבה מקרית סיחון אכלה ער מואב בעלי במות ארנון: (כט) אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון: (ל) ויירם אבד חשבון עד דיבן ונשים עד נפח אשר עד מידבא:

2. כמוש = שקץ מואב

- **במדבר כא: כט** - אוי לך מואב אבדת עם כמוש נתן בניו פליטם ובנתיו בשבית למלך אמרי סיחון:
- **מל"א יא: ז** □ אז יבנה שלמה במה לכמוש שקץ מואב בהר אשר על פני ירושלים ולמלך שקץ בני עמון:
- **מל"א יא: לג** - יען אשר עזבוני וישתחוו לעשתרת אלהי צדניו לכמוש אלהי מואב ולמלכם אלהי בני עמון ולא הלכו בדרכי לעשות הישר בעיני וחקתי ומשפטי כדוד אביו:

3. חשבון עיר מואב

4. בלק מלך מואב

שופטים יא

(יב) וישלח יפתח מלאכים אל מלך בני עמון לאמר מה לי ולך כי באת אלי להלחם בארצי:

(יג) ויאמר מלך בני עמון אל מלאכי יפתח כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבק ועד הירדן ועתה השיבה אתהן בשלום:

(יד) ויוסף עוד יפתח וישלח מלאכים אל מלך בני עמון: (טו) ויאמר לו פה אמר יפתח לא לקח ישראל את ארץ

מואב ואת ארץ בני עמון: (טז) כי בעלותם ממצרים וילך ישראל במדבר עד ים סוף ויבא קדשה: (יז) וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום לאמר אעברה נא בארצך ולא שמע

מלך אדום וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה וישב ישראל בקדש: (יח) וילך במדבר ויבא את ארץ אדום ואת ארץ

מואב ויבא ממזרח שמש לארץ מואב ויחנו מעבר ארנון **ולא באו בגבול מואב כי ארנון גבול מואב**: (יט)

וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמרי מלך חשבון ויאמר לו ישראל נעברה נא בארצך עד מקומי: (כ) ולא

האמין סיחון את ישראל עבר בגבלו ויאסף סיחון את כל עמו ויחנו ביהצה וילחם עם ישראל: (כא) ויתן יקוק אלהי

ישראל את סיחון ואת כל עמו ביד ישראל ויכום ויירש ישראל את כל ארץ האמרי וישב הארץ ההיא: (כב) ויירשו

את כל גבול האמרי מארנון ועד היבק ומן המדבר ועד הירדן:

(כג) ועתה יקוק אלהי ישראל הוריש את האמרי מפני עמו ישראל ואתה תירשנו: (כד) הלא את אשר יורישך כמוש

אלהיך אותנו תירש ואת כל אשר הוריש יקוק אלהינו מפנינו אותו נירש:

(כה) ועתה הטוב טוב אתה מבלק בן צפור מלך מואב הרוב רב עם ישראל אם נלחם נלחם בם:

(כו) בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ובבנותיה ובכל הערים אשר על ידי ארנון שלש מאות שנה ומדוע לא הצלתם בעת ההיא:

(כז) ואנכי לא חטאתי לך ואתה עשה אתי רעה להלחם בי ישפט יקוק השפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון:

(כח) ולא שמע מלך בני עמון אל דברי יפתח אשר שלח אליו: